

УДК 371.134:811

І. О. КУХАРЧУК, Р. П. КУХАРЧУК

м. Глухів

ira_kuhar@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МОВНІЙ ОСВІТІ ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА

Стаття присвячена проблемі використання інформаційно-комунікаційних технологій у мовній освіті майбутнього вчителя-словесника. З'ясовано зміст понять «інформаційно-комунікаційні технології», «інформаційно-комунікаційна компетенція». Визначено апаратні засоби та програмне забезпечення, які можна використовувати для забезпечення процесу комунікації між суб'єктами навчання. Проаналізовано проектні технології, педагогічні програмні засоби. З'ясовано роль хмарних технологій, що забезпечують виконання різних видів навчальної діяльності, контролю й оцінювання знань, умінь, навичок студентів; надають можливість зручного доступу до навчальних електронних ресурсів. Визначено шляхи реалізації дистанційного навчання студентів-філологів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інформаційно-комунікаційна компетенція, педагогічні програмні засоби, хмарні технології, дистанційна освіта.

Сучасний стан розвитку українського суспільства, глобальні світові процеси інтеграції та інформатизації, створення єдиного інформаційного простору вимагають особливої уваги до впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітню сферу. Відповідно до «Основних засад розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» головною метою розвитку інформаційного суспільства в Україні є використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (надалі – ІКТ) у формуванні всебічно розвиненої особистості [1]. Про створення інформаційних систем, упровадження новітніх ІКТ в освітній процес наголошується в міжнародних документах, зокрема в Лісабонській конвенції, Болонській декларації, Всесвітній декларації про вищу освіту для XXI століття, Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти тощо.

Сучасне суспільство висуває нові вимоги до мовної підготовки вчителя-словесника. Вивчення навчальних дисциплін мовознавчого циклу за допомогою ІКТ сприятиме формуванню вчителя-дослідника, який здатний орієнтуватися й використовувати швидко змінювану й значну за обсягом інформацію для майбутньої професійної діяльності.

Проблему впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес

досліджували В. Биков, В. Гуменюк, В. Дивак, М. Жалдак, Ю. Жук, С. Раков, В. Кухаренко, О. Колонькова, Н. Морзе та ін. Застосування інформаційних технологій як засобу мовленнєвого розвитку учнів у процесі навчання української мови в основній школі висвітлено у наукових публікаціях Л. Скуратівського, Г. Шелехової та ін. Використання інформаційних технологій у методичній підготовці вчителя-словесника стали предметом наукового пошуку дослідників С. Кубрак, А. Нікітіної, О. Семенов, Т. Симоненко та ін. Аналіз сучасного стану дослідження окресленої проблеми засвідчує, що перехід до комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання потребує формування готовності вчителів словесності до практичного провадження ІКТ у майбутню професійну діяльність.

Мета статті – визначити роль інформаційно-комунікаційних технологій у мовній підготовці студентів філологічних факультетів, шляхи формування інформаційно-комунікаційної компетенції майбутнього вчителя словесності.

Інформаційно-комунікаційні технології – це система методів та засобів, що пов'язані зі створенням, збереженням, переданням інформації, а також її обробленням і управлінням. Засоби ІКТ можна визначити як сукупність апаратних засобів (комп'ютери, сервери

ри тощо) та програмного забезпечення (операційні системи, мережеві протоколи, пошукові системи, прикладне програмне забезпечення тощо), які використовуються для забезпечення процесу комунікації між суб'єктами навчання; створення, поширення, збереження й управління навчальною інформацією. На думку багатьох фахівців, інформаційні технології прискорюють процес передачі знань і накопиченого досвіду людства; надають можливість людині швидше адаптуватися до соціальних змін; забезпечують якість підготовки фахівців відповідно до вимог інформаційного суспільства і процесу модернізації традиційної системи освіти (М. Кадемія, Н. Морзе, І. Шахіна та ін.).

Упровадження ІКТ у мовну освіту майбутнього вчителя-словесника обумовлює створення й функціонування інформаційно-освітнього простору, що охоплює наукові ресурси для самостійної та індивідуальної роботи майбутнього фахівця: навчальну інформацію (електронні підручники, посібники, енциклопедії, довідники, словники тощо), засоби автоматизації аналізу текстів (автоматичне реферування текстів, створення тематичних словників, визначення можливих запозичень текстів, кластеризація, системи машинного перекладу, системи природомовного діалогу [3]), доступ до спеціалізованої й навчальної літератури; повнотекстових, лексикографічних, бібліографічних баз даних.

На думку О. Семенов, «інтегральним показником якості підготовки майбутнього вчителя-словесника з урахуванням інформаційних технологій є вияв інформаційної компетенції в поєднанні з іншими видами професійної компетенції (лінгвістичною, літературознавчою, культурознавчою, психологопедагогічною тощо), що визначається вміннями мобілізувати отримані знання і досвід у конкретній ситуації, ступенем самостійності, розвитком творчих здібностей, створенням атмосфери естетичного задоволення від сприйняття інформації, самого процесу розумової діяльності» [2, 297].

Отже, ІК-компетенція є складником професійної компетенції вчителя-словесника й передбачає вміння раціонально застосовувати ІКТ в навчальному процесі; використову-

вати комп'ютерні засоби для пошуку, систематизації, аналізу, зберігання інформації; оцінювати процеси й досягнуті результати технологічної діяльності.

Комп'ютер використовується як засіб навчання, джерело інформації, спосіб діагностування навчальних досягнень студентів, засіб контролю й оцінювання якості навчального процесу.

Реалізувати ІКТ можна в процесі створення *проектної технології* – цілеспрямованої, самостійної діяльності студентів під керівництвом викладача, спрямованої на вирішення творчої, дослідницької, особистісно чи соціально значущої проблеми і на одержання конкретного результату. Наприклад, під час вивчення курсу сучасної української мови студенти створювали проекти «Правописні проблеми кінця ХХ – початку ХХІ століття», «Розвиток лексикографії в Україні», «Комп'ютерна лексикографія», «Становлення українського письма», «Суспільне значення норм літературної вимови» та ін. Проектна методика забезпечує формування таких умінь і навичок: аналіз різноманітної інформації, ресурсів Інтернету; планування дослідницької діяльності; прогнозування результатів дослідження, створення мультимедійних додатків (малюнків, плакатів, презентацій, відеофрагментів тощо), орієнтування в інформаційному просторі.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології передбачають використання *педагогічних програмних засобів*, що охоплюють електронні бібліотеки, електронні підручники, посібники, довідники, словники (дозволяють оперативно одержувати інформацію, самостійно здобувати знання); тренажерні комплекси (спрямовані на вироблення професійно необхідних умінь і навичок); комп'ютерні тестувальні системи (забезпечують поточний і підсумковий контроль) тощо.

Значну роль у формуванні лінгвістичних знань і вмінь студентів-філологів відіграють електронні підручники (посібники). *Електронний підручник* – це виконаний в електронному (цифровому) форматі підручник, що містить систематизований матеріал, гіперпосилання, графіку, мову диктора, реєстраційні форми, інтерактивні завдання, мультимедійні

ефекти; забезпечує інтерактивність, режим самонавчання, можливість самоконтролю. Зокрема, електронний підручник чи посібник з курсу сучасної української мови буде набагато змістовнішим і цікавішим для студентів, якщо міститиме виклад теоретичного матеріалу у вигляді гіпертекстової інформаційної моделі, матиме глосарій, різні типи словників або посилання на їх розміщення в мережі Інтернет, аудіо-, відеозаписи, якісні ілюстрації. Незамінним помічником буде такий електронний комплекс у процесі вивчення курсу діалектології, адже у додатках можна розмістити лінгвістичні атласи, діалектні словники, карту говорів української мови; аудіотексти, що ілюструють фонетичні, лексичні, граматичні особливості діалектної мови.

Широкого впровадження в навчальний процес набули *Інтернет-ресурси*, що надають доступ до інформації, якої немає в традиційних джерелах, або кількість джерел обмежена, а також сприяють обміну фаховою інформацією. Майбутні філологи користуються послугами глобальної мережі під час написання наукових і творчих робіт, виконання науководослідницьких завдань, аналізу уроків в режимі on-line, складання планів-конспектів уроків під час проходження практики тощо.

Організувати самостійну роботу студентів-філологів можна за допомогою хмарних технологій. *Хмарна технологія* – це технологія, що надає користувачам Інтернету доступ до комп'ютерних ресурсів сервера і використання програмного забезпечення як онлайн-сервісу. У «хмарі» підтримуються три основні види діяльності: 1) *комунікація* – це процес обміну інформацією (знаннями, фактами, ідеями, поглядами, враженнями тощо) між особами певної групи, зокрема викладачем і студентом, між студентами; 2) *колаборація* – процес спільної діяльності, наприклад в освітній сфері, двох і більше осіб або начальних закладів для досягнення спільної мети; 3) *кооперація* – співробітництво, взаємозв'язок осіб у процесах їхньої діяльності.

Хмарні технології сприяють економії засобів на придбання програмного забезпечення, оскільки надають у безкоштовне використання свої програмні ресурси (наприклад, Google Docs – онлайнвий офіс, Google Maps –

набір географічних карт, які можна використовувати для формування діалектологічних атласів, Google Sites – безкоштовний хостинг, що використовує вікі-технологію, Google Translate – електронний перекладач, Microsoft Office 365 – безкоштовний пакет офісних програмних продуктів, YouTube – відеохостинг тощо); забезпечують виконання різних видів навчальної діяльності, контролю й оцінювання знань, умінь, навичок студентів; веденню електронних журналів і щоденників; надають можливість зручного доступу до навчальних електронних ресурсів; підтримують візуальне спілкування між членами навчальної групи за допомогою відеоконференцій (програми Skype, ooVoo, TrueConf, Video-Most, Nimbuzz, Yahoo Messenger, Windows Live Messenger(MSN) тощо); надають можливість зберігати великі об'єми навчальної інформації у «хмарі» (сервіси Dropbox, Google Drive, Mega, Яндекс.Диск, Bitcasa, Yunpan 360, OneDrive, iDrive, iFolder тощо);

Інформаційно-комунікаційні технології розширюють можливості студентів дистанційно здобувати вищу освіту. *Дистанційна освіта* – це педагогічна система відкритих освітніх послуг, що надаються широким верствам населення в країні та за кордоном за допомогою спеціалізованого інформаційного освітнього середовища, яке базується на дистанційних технологіях навчання.

Для практичної реалізації дистанційного навчання використовують спеціалізовані інформаційні системи, які називають системами управління навчанням (learning management system, LMS) або інколи – програмно-педагогічними системами. Такі системи управління навчальною діяльністю використовуються для розроблення, управління та поширення навчальних онлайн-матеріалів із забезпеченням спільного доступу. Створюються такі матеріали у візуальному навчальному середовищі і передбачають послідовні логічні завдання в процесі вивчення навчальної дисципліни. Система управління навчанням містить засновані як на змістовній, так і на комунікативній компоненті групові та індивідуальні завдання, проекти для роботи в малих групах, засоби діагностування навчальних досягнень студентів, посилання на

додаткові інформаційні джерела, необхідні для самостійного засвоєння знань майбутніх фахівців. Застосування систем управління навчанням передбачає залучення студентів до активного усвідомленого процесу навчання, створення умов для активної взаємодії всіх учасників освітнього процесу як в оффлайн, так і он-лайн режимах.

У світі існує значна кількість LMS, які використовують засоби e-learning: Bauman Training, WRC e-Education System, REDCLASS, Sakai, Universys WS, СУПУТНИК-ДОЦЕНТ, ОРОКС, Elearning 3000, Moodle, BlackBoard тощо. Останнім часом найбільшої популярності набуває LMS Moodle. На сьогодні зареєстровано понад 45000 освітніх порталів за підтримки LMS Moodle. А кількість користувачів цієї системи електронного навчання – 32 млн. Завдяки таким високим показникам і довірі до LMS Moodle доречно, на нашу думку, застосовувати саме цю LMS під час розроблення освітнього порталу вищого навчального закладу.

Moodle (акронім від Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment – модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище) – навчальна платформа, що призначена для об'єднання педагогів, адміністраторів і студентів в одну надійну, безпечну та інтегровану систему для створення персоналізованого навчального середовища. Moodle – це безкоштовна, відкрита (Open Source) система управління навчанням, що зорієнтована передусім на організацію взаємодії між викладачем та студентами, хоча може використовуватися й для організації традиційних дистанційних курсів, а також очного навчання.

Упровадження Moodle у навчальний процес створює сприятливі умови для студентів: цілодобовий доступ до навчальних матеріалів; додаткових матеріалів та засобів для спілкування і тестування; наявність засобів для спілкування та групової роботи між студентами та викладачем (Вікі, форуми, чати, семінари, вебінари); перегляд результатів проходження тестування та вивчення курсу взагалі; завантаження файлів із виконаними завданнями; використання нагадувань про події в освітньому процесі тощо.

Для викладачів Moodle створює такі можливості: надає ефективний інструментарій для розроблення авторських дистанційних курсів, розміщення навчальних матеріалів у різноманітних форматах .doc, .odt, .html, .pdf, а також відео, аудіо і презентаційних матеріалів; оперативно змінювати, коригувати, додавати, видаляти різноманітні елементи курсу; створювати і використовувати різні типи тестів; автоматизувати процес перевірки знань студентів засобами тестів; додавати плагіни до курсу, що розширює для викладача можливість використовувати різноманітні програмні засоби для дистанційного навчання.

Обов'язковим структурним компонентом начального процесу у вищій школі є діагностика навчальних досягнень знань, умінь і навичок студентів, що базується переважно на комп'ютерних технологіях. Ефективним засобом діагностування знань майбутніх фахівців є застосування опитувальників, які створюються у середовищі Microsoft OneDrive – файлохостингу, що базується на хмарній інтернет-технології зберігання файлів із функціями файлобмінника. У середовищі OneDrive зручними інструментами можна створити «Опитувальник Excel». Завдяки інтерфейсу викладач вводить запитання і варіанти відповіді (якщо відповідь закрита). Тип відповіді (закрита, відкрита, номер, дата/час, так/ні тощо) обирається із запропонованого меню. Таким чином можна сформулювати тести для опитування. Після закінчення набору запитань формується гіперпосилання на опитувальник. Якщо скопіювати посилання і розмістити на будь-якому сайті чи документі, то студенти матимуть можливість доступу до нього для участі в тестуванні. Автоматично на сторінці викладача формується документ, у якому протоколюються відповіді кожного учасника тестування. Особливістю цього сервісу є додаткова можливість статистичного оброблення результатів тестування.

Отже, одним з найважливіших стратегічних напрямів реформування системи вищої освіти є впровадження в мовну підготовку майбутнього вчителя-словесника інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечить, з одного боку, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному

суспільстві, а з іншого, – готовність студентів до ефективного застосування новітніх технологій у процесі формування мовної особистості учня. Перспективи подальших наукових досліджень убачаємо в розробленні дистанційного курсу з української мови (за професійним спрямуванням) для студентів філологічних факультетів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–

2015 роки» від 9 січня 2007 року, № 537-в [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.

2. Семенов О. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія / О. Семенов. — Суми : ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. — 404 с.
3. Тарануха В. Ю. Інтелектуальна обробка текстів: [навчальний посібник], [Електронний ресурс] / В. Ю. Тарануха. — К. : Електронна публікація на сайті факультету, 2014. — 80 с. — Режим доступу: <http://cyb.univ.kiev.ua/library/books/taranukha-40.pdf>.

І. О. КУХАРЧУК, Р. П. КУХАРЧУК
Hlukhiv

THE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN LANGUAGE EDUCATION OF A TEACHER-PHILOLOGIST

The article is devoted to the problem of the use of information and communication technologies (ICT) in the linguistic education of the future teachers-philologist. It was found the contents of the concepts «information and communication technologies», «information and communication competence». The hardware and software that can be used to provide the communication process between the subjects of study were defined. It was analyzed the design technologies and educational software. The role of cloud technologies that fulfill the different types of training activities, monitoring and evaluation of the knowledge and skills of students; enable easy access to electronic educational resources was found out. It was defined the ways of implementation of distance learning of the students-philologists.

Key words: information and communication technologies, information and communication competence, educational software, cloud technologies, distance education.

И. А. КУХАРЧУК, Р. П. КУХАРЧУК
г. Глухов

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ЯЗЫКОВОМ ОБРАЗОВАНИИ УЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА

Статья посвящена проблеме использования информационно-коммуникационных технологий в языковом образовании будущего учителя-словесника. Выяснено содержание понятий «информационно-коммуникационные технологии», «информационно-коммуникационная компетенция». Определены аппаратные средства и программное обеспечение, которые можно использовать для обеспечения процесса коммуникации между субъектами обучения.

Проанализированы проектные технологии, педагогические программные средства. Выяснена роль облачных технологий, обеспечивающих выполнение различных видов учебной деятельности, контроля и оценки знаний, умений, навыков студентов; возможность удобного доступа к учебным электронным ресурсам. Определены пути реализации дистанционного обучения студентов-филологов.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, информационно-коммуникационная компетенция, педагогические программные средства, облачные технологии, дистанционное образование.

Стаття надійшла до редколегії 11.08.2015